

in memoriam

KOMEMORACIJA PROFESORSKOG ZBORA PRIGODOM SMRTI UZORITOG GOSPODINA FRANJE KARDINALA ŠEPERA

Okupili smo se da u vjeri i kršćanskoj nadi, u molitvi i razmatranju odamo počast i iskažemo hvalu našem blagopokojnom uzoritom gospodinu Franji kardinalu Šeperu, proćelniku Svete kongregacije za nauk vjere, nadbiskupu i metropolitu zagrebačkom od 1960–1969, našem velikom kancelaru od 1954–1968. Svaka smrt jest čin-događaj vazmenog otajstva. Smrt blagopokojnog kardinala bilo je zaista jedno događanje ne samo za njega nego i za našu mjesnu Crkvu, za Crkvu u Hrvata i za sveopću Crkvu. Njegova smrt bila je potvrda autentičnog izbora posvemašnjeg predanja Kristu i Crkvi koje je započelo već u obredu krštenja u rodnom Osijeku listopada 1905. Obećanje dano Kristu kroz njegov život zadobivalo je sve puniju, bogatiju i zreliju odlučnost do časa kad ga je u rane jutarnje sate 30. prosinca 1981, u raspjevanoj osmini Božića pozvao Gospodin. Stvarnost smrti otkriva našim očima, kako kaže Ivan Pavao II, „ljepotu, veličinu i zaslužnost jednog življenja u cjelini darovana od Oca Kristu i tako potpuno ostvorena”. Njegov sprovod od Rima do Zagreba, od bazilike svetog Petra do zagrebačke katedrale, koju je blagopokojni toliko ljubio, pretvorilo se u jedno slavlje ljubavi i zahvalnosti Bogu za takvog čovjeka što nam ga je dao u ovim našim danima. Bio je to novi rasplamsaj vjere i oduševljenja koje je on svojom prisutnošću znao pokretati za svojeg života, kako nam to svjedoče velika okupljanja vjernika u Rimu god. 1970, za proglašenje svetog Nikole Tavelića; god. 1971. na Mariji Bistrici; god. 1976. u Solinu na proslavi 13. stoljeća kršćanstva u Hrvata, a posebno u Ninu god. 1979. na proslavu Branimirove godine... Njegov grob, kao i grob blagopokojnog kardinala Stepinca, postaje okupljanje Božjeg naroda, svjedočanstvo jednog života koji je „pripadao Kristu, uvijek, sve do smrti, koji je od vlastite vjernosti Kristu načinio program svog skromnog, revnog, poniznog i hrabrog življenja” (Ivan Pavao II); slavno mjesto molitve i vjere jednog naroda kojemu je bio „na čast cijelim svojim životom u službi Krista i Crkve” (Ivan Pavao II).

Nije lako govoriti o blagopokojnom kardinalu. Njegovo služenje Kristu i Crkvi pada u vrijeme snažnih unutarnjih kriza i vrenja u Crkvi i svijetu, prijelaza „iz jednog doba koje je naglašavalo obranu pravovjernosti u drugo doba koje se trebalo oslanjati prvenstveno na promicanje vjere” (biskup Kokša). Vrijeme je to Drugog

vatikanskog sabora, vrijeme novog buđenja istinskih kršćanskih vrednota, vrijeme radosti i nade, vrijeme u kojem je Crkva osjetila „dah proljeća, obnove, dijaloga i suradnje”, događaj novih Duhova, potrebu obnove, da na licu Crkve zablista u svem sjaju Kristov lik, da se Crkva očituje svijetu u sjaju Kristove zaručnice „bez ljage i nabora, slavna, sveta i neporočna”. On se toj obnovi velikodušno i svestrano posvetio. Njegova poruka i oporuka jest: „Meni je osobito na srcu da vjernici naše nadbiskupije, kao i sav hrvatski narod, ostanu vjerni i čvrsti u svojoj pradjedovskoj vjeri, poštovanju i odanosti prema Apostolskoj stolici. ...Također je važno da napreduje autentična koncilaska obnova, da koncilске ideje dođu do izražaja u cijelomu narodu.” Njegovo djelo stoga istom počinje djelovati u narodu, i zahvalni narod znat će izreći svoj vjernički sud o njemu.

ŽIVOT U SLUŽBI KRISTA I CRKVE

Osvrnut ćemo se kratko na njegovo djelovanje u službi mjesne i sveopće crkve. To nam pomaže da bolje shvatimo njegovu ljubav i zauzetost za naš Fakultet koju je pokazivao kao veliki kancelar i kao pročelnik Svete kongregacije za nauk vjere.

„Liturgija, katehizacija, pastoral bili su ključ svega njegova djelovanja”, naglasio je biskup Đuro Kokša. Samo u tom svjetlu možemo pravo ocijeniti i vrednovati ovaj veliki život. Tu je njegova veličina. Svi koji su s njime živjeli i koji su ga susrećali za života mogu to potvrditi. Brojni vjeroučenci i vjeroučenice kojima je bio kateheta čuvaju harni i neizbrisivi spomen na njega; svećenici kojima je on bio rektor u godinama njihova bogoslovske odgoja sa zahvalnošću ga se sjećaju. To potvrđuju i župljani župe Krista Kralja kojoj je bio župnik i Božji narod zagrebačke nadbiskupije kojima je od 1954. bio biskup, od 1960–69. nadbiskup i metropolit.

Zaista izjedala ga je revnost za dom Gospodnji. Pazio je na sakralnost i ljepotu liturgije, na skladnost ceremonija, na dostojanstvo crkvenog pjevanja. Njegovi „odmjereni i mudri interventi” na II. vaticanskom saboru bili su posebno za liturgijsku obnovu: uvođenje narodnog jezika u bogoslužje, pričest vjernika pod obje prilike i pitanje koncelebracije. Bio je presretan kad je 1967. dobio iz Rima odobrenje *Svakodnevnog misala* kao prvog ploda koncilске liturgijske obnove, tako da „vjernici kod svetih obreda ne budu samo pasivno prisutni, da ne budu samo gledaoci i slušatelji, nego da budu sudionici i suradnici, da aktivno sudjeluju”. Poziva stručnjake: liturgičare, bogoslove, jezikoslovce i muzičare da zajedničkim radom izrade definitivne prijevode Misala na hrvatski jezik. Posebno je pazio na liturgijsko pjevanje i glazbu. „Liturgijska glazba je umjetnost u najplemenitijem smislu. Ako je u jednom katoličkom narodu liturgijski život intenzivan, prožet žarom iskrenog i izravnog sudjelovanja najširih slojeva vjernika, moramo sa sigurnošću reći da je to narod Božji, da je to živa Crkva, da je to grad na gori, kojega vremenite sile ne mogu razoriti”, piše u pobudnici povodom potvrde Pravila Instituta za crkvenu glazbu.

Na srcu mu je bila katekizacija i evangelizacija, posebno naše mladeži kojoj se sav posvetio. Želio je u srcima mladih ljudi raspaliti ljubav za Krista i Crkvu kojom je plamsala njegova apostolska duša. Kad su bile raspuštene sve katoličke organiza-

cije, okupljao je duhovnike, upravitelje i katehete oko sebe u nadbiskupskom sjemeništu i stvarao planove da se ne prekida s katekizacijom nego da se nastavi još većom revnošću jer su vremena i dalje prikladna da se naviješta evanđelje Kristovo. Današnji rad na katekizaciji plod je i tihog i nezamjetljivog rada i djelovanja pokojnog kardinala. Posebno radošću prihvatio je i odobrio prijevod i izdanje Biblije na našem jeziku. Bio je svjestan da će to biti najbolje pomagalo za evangelizaciju u našem narodu. Sam se zauzimao da se po župama otvaraju biblijske večeri. U cilju solidnije i svestranije evangelizacije zauzima se za katolički tisak. Pokreće *Glas koncila* i utemeljuje *Kršćansku sadašnjost*.

Još jedna njegova djelatnost je značajna i uklapa se u evangelizaciju, a to je kršćanski Caritas. Otac nadbiskup izvadio je iz njegova dnevnika značajnu odluku mladog Franje: „Krepost koja najviše odgovara mojem karakteru: ljubav prema siromasima, bolesnima, žalosnima i odbačenima, želja da radim za spas duša, osobito omladine i siromašnih slojeva.” Siguran sam da će nam njegov dnevnik otkriti neke dragocjene podatke o tome kako je taj svoj mladenački zavjet ispunio. Posebno je u ratnom metežu pomagao onima koji su bili ugroženi, kao Židovima, pravoslavcima i mnogim komunistima, kako mi je to u zadnjem susretu u Rimu rekao u srpnju prošle godine. Caritas sadašnji, ponos zagrebačke nadbiskupije, njegova je ustanova.

Bio je potreban zagrebačkoj nadbiskupiji. Ali njegov diskretan ali siguran rad, njegovi snažni i zapaženi interventi na II. vatikanskom saboru i na sinodi biskupa u Rimu svratili su pažnju rimskog prvosvećenika Pavla VI. koji mu je podijelio kardinalat 1965. i 8. siječnja 1968. imenovao ga pročelnikom Svete kongregacije za nauk vjere. Prihvatio je to u odanoj vjernosti i poslušnosti. Postao je ugledan, „treći” čovjek Crkve, najbliži suradnik papin. Kongregacija kojoj je bio na čelu, poznata po svojoj strogosti i neumoljivosti ako je u pitanju istina, njegovim dolaskom dobiva novo, više ljudskije lice. Ostvaruje ono što je u svom biskupskom grbu stavio kao motto svojeg biskupovanja: *Veritatem facientes in caritate*, „Ostvariti istinu u ljubavi”. Lijepo je u svom govoru naglasio biskup Kokša: „Istina bez ljubavi može ubijati, ljubav bez istine može biti slijepa.” Trinaest godina rada na toj kongregaciji potvrđuje da je zaista proveo u djelo Pavlovo životno načelo: istinujući u ljubavi. Iako na tako visokom položaju, ostaje uvijek tih, marljiv ali odvažan, odlučan radnik, uvijek „čelik-značaj, snažan, nepokolebljiv poput njegove rodne Hrvatske kojoj je doista bio na čast cijelim svojim životom u službi Krista i Crkve”. Zaista, bio je „papin tumač i naše vjere i naše povijesti; naše odanosti u tom velikom zajedništvu jedne, svete, katoličke Crkve” (nadbiskup Franjo Kuharić). Pronio je pravo „lice, ponos i čast ove Crkve i hrvatskog naroda po svoj Crkvi katoličkoj i po čitavom svijetu” (b. Kokša). Kao blage uspomene kardinal Stepinac, tako i njegov subrat i nasljednik kardinal Šeper otkrili su istinsko lice i srce hrvatskih katolika širom svijeta, koje je u mnogim stranama svijeta bilo premazano naslagama blata i nepovjerenja.

LJUBAV I ZAUZETOST ZA FAKULTET

Kad je blagopokojni kardinal postao biskup-koadjutor 21. rujna 1954. imenovan je i velikim kancelarom našeg Katoličkog bogoslovskeg fakulteta. U to vrijeme naš Fakultet proživljavao je teške financijske krize. Opasnost je bila da bude i dokinut. O tom nas je iscrpno izvijestio u svom značajnom *Izveštaju* dr Šagi-Bunić (27. 7. 1978.).

Katolički bogoslovni fakultet je 30. lipnja 1952. administrativnim putem bio isključen iz Univerziteta grada Zagreba a time lišen i financijske pomoći za svoje djelovanje. Edvard Kardelj je 1953. povodom prekida diplomatskih odnosa s Vatikanom, među ostalima rekao: „Postoje dva katolička i jedan pravoslavni teološki fakultet koje sve subvencionira država.” Medutim, naš fakultet ostao je jedini izvan. Biskupi na svom zasjedanju 22. 4. 1952. određuju da preuzimaju na se financiranje našeg fakulteta. Ali već 26. rujna iste godine povjerio se jedan biskup dekanu dr Keilbachu, rekavši: „Biskupi nisu pokazali nikakav interes za fakultet i po njihovu mišljenju zagrebačka nadbiskupija mora na sebe primiti cijeli teret.” Odmah nakon biskupskog posvećenja, blagopokojni kardinal upoznat je s teškim financijskim stanjem koje ugrožava i sam opstanak Fakulteta. Fakultetsko vijeće predlaže neke mjere kako bi se stanje nekako riješilo. Bilo je predloženo da svaki svećenik hrvatskog jezičnog područja pomaže Fakultet godišnje s deset intencija. Dirljiv je primjer blage uspomene kardinala Stepinca koji poručuje iz svojeg zatočenja u Krašiću: iako nema nikakvih prihoda spreman je sa 120 intencija godišnje pomoći Fakultet. „Bogoslovni se Fakultet mora pod svaku cijenu održati.”

Svi ti pokušaji financijske pomoći ostali su bez uspjeha. Dr Bakšić izvješćuje velikog kancelara: „Moje je uvjerenje da se Fakultet mora održati pod svaku cijenu, jer to traže potrebe Crkve i naš narodni ponos, i to održati onako kako propisuje Sveta stolica svojom konstitucijom *Deus scientiarum Dominus*.” Posebno potresna je okružnica dr Gračanina koja je rasposlana svim biskupima i redovničkim poglavarima 11. lipnja 1955. Ona ističe: „Fakultet je ponos naroda, uzrokom i zalogom najvećeg znanstvenog napretka, stjecište najvećih umova i najzamašnjeg istraživačkog rada.” Nalazimo se na historijskoj prekretnici u životu našeg Fakulteta.” I završava dramatskim apelom: „U zbilji mi sad pišemo jednu od najvećih stranica našeg crkvenog života. Što ćemo učiniti? Oči sadašnjeg pokoljenja i svih budućih generacija uprte su u nas. Ili ćemo čekati da i nama Bog pošalje kakovog Natana proroka da nam rekne u ime Crkve Kristove: „Ego habui ovem unam parvulam in loco inimicorum meorum et illa erat mihi sicut filia, erat sicut lucerna ardens in loco caliginoso et tu, tu interfecisti illam, tu extinxisti illam. Et cur? Propter negligentiam tuam, propter avaritiam tuam... In loco tenebroso et in terra erroris extinxisti lumen scientiae et blasphemare fecisti inimicos Domini.”

Bog dobri nije trebao poslati proroka Natana. Veliki kancelar, blagopokojni Franjo Šeper sve će pokušati da se ne ugasi lucerna svjetiljka našeg Fakulteta. Nije pustio da utrne svjetiljka Fakulteta nego je, osjećajući potrebe naše Crkve, pripalio na Fakultet nove baklje, institute, sa svrhom da pripremaju spremne misionare i misionarke za evangelizaciju u našem narodu. Njegova zauzetost za proširenje rada

našeg Fakulteta osjeća se posebno kada je 5. ožujka 1960. postao zagrebački nadbiskup i metropolita, te prihvatio „nasljedstvo označeno križem”, koje se neće smanjiti sve do 1968., kad ga Providnost poziva da prihvati tešku i odgovornu dužnost pročelnika Svete kongregacije za nauk vjere u izvanrednom zamršenom razdoblju.

Prva briga kao velikom kancelaru bila mu je da osposobi što veći broj kateheta za katehizaciju. Pronicavim duhom zapazio je ogromni kapital Crkve u raznim redovima časnih sestara koje mogu vrlo prikladno poslužiti katehizaciji u narodu. Bila je to novost. Tako 26. lipnja 1961. potvrđuje osnivanje Katehetskog instituta, najprije u obliku jednogodišnjeg katehetskog tečaja. Budući da mnoge sestre nisu imale dostatnu spremu, zamislio je da se za njih održi gimnazijski tečaj u sklopu katehetskog tečaja. Sam je posebno odredio što bi se sve moralo proučavati na Katehetskom institutu.

Dana 15. lipnja 1963. potvrđuje Pravila Instituta za crkvenu glazbu. U tome vidi „utjecaj Providnosti Božje i prve plodove nastojanja da se i pomoću ovog Instituta počnu što prije i što temeljitije ostvarivati zaključci o svetoj liturgiji i liturgijskoj glazbi. Sveta liturgija i liturgijska glazba, bitni sastavni dio svečanog bogoslužja, bile su oduvijek središte duhovnog života, njezina zajednička žrtva i izvor svih duhovnih dobara za sve njezine članove”.

Institut za teološku kulturu laika osnovan je na 6. redovnoj sjednici Fakultetskog vijeća, dne 30. 5. 1968. Blagopokojni kardinal već se nalazio u Rimu ali je još vodio poslove nadbiskupije. Određuje da se Institutu dodijele prostorije u prizemlju Nadbiskupskog dvora. Tako je taj Institut mogao započeti svoje značajno djelovanje.

Osnivanje Instituta za crkvenu povijest bila je isto ideja pokojnog kardinala. Iz Rima je pratio pripreme i svojim savjetima pridonio u izradbi Pravila tog Instituta.

Jedna od najznačajnijih njegovih inicijativa bilo je osnivanje Pastoralno-teološkog tečaja koji je prerastao u Pastoralno-teološki tjedan. Svojim pismom od 5. 11. 1959. potiče Vijeće Bogoslovnog Fakulteta da pokrene takav tečaj da bi se pastoralni kler upoznao s novim teološkim problemima i s najnovijim dostignućima na različitim područjima teološke znanosti. Tečaj bi imao poslužiti kao trajna formacija klera. Fakultetsko je vijeće to prihvatilo i Pastoralno-teološki tečaj započeo je svojim radom veljače 1961. Bilo je to zaista proročko nadahnuće blagopokojnog kardinala što pokazuje povijest tečaja do danas. To je jedinstveno okupljanje najvećeg broja svećenika na našem području.

Blagopokojni kardinal iskazao je čast i povjerenje prema našem Fakultetu time što je profesora Fakultetskog zbora dr Šagi-Bunića poveo sa sobom kao svoga teologa na zasjedanje II. vatikanskog sabora.

Kao veliki kancelar Fakulteta posvetio je posebnu brigu školovanju profesorskog kadra. Interesirao se za studij kandidata i poticao ih da što prije završe. One koji su završili svoje studije pozivao je u domovinu da preuzmu predavanja na Fakultetu i nadomjeste upražnjena mjesta. Mlađi profesori to mogu iskustveno potvrditi.

Brinuo se i za male stvari. Njegovim zauzimanjem Fakultet je 1966. dobio nove klupe i proširio bibliotečni fond. Sretan je bio kad se 1963. ponovo pojavila Bogoslovska smotra.

Ovo je povlašteni trenutak da mu za sve to iskažemo iskrenu Hvalu!

Život blagopokojnog kardinala Franje Šepera bio je neprestani pokret. Nikad se nije zaustavio, nije otpočnuo, nije odahnuo da bi se mogao ogledati natrag. Smrt ga je zatekla u trenutku kad je završio svoju odgovornu službu i kad se nadao malo otpočnuti i zapisati za potomstvo svoja bogata životna iskustva koja je u svom dnevniku ispisivao. Prihvaćajući u kršćanskoj vjeri i nadi Božji promisao, zahvaljujemo Bogu što nam je u teškim danima dao mudra i razborita muža koji je u kriznim danima našeg Fakulteta svojim proročkim duhom znao pokazati pravi put kojim moramo ići da naš Fakultet zaista ostane ono što mora biti – ponos i dika našeg naroda.

U ovom trenutku kao da nas poziva riječima biskupa Ignacija: „Ujedinjeni u ljubavi pjevajte Bogu u Isusu Kristu, što je nadbiskupa i kardinala svoga našao vrijednim da ga dovede iz istoka na zapad. Lijepo je da zađem sa svijetlog obzorja Bogu, da u njemu izađem” (Ign Rm 1,2).

Završavam molitvom: Bože, ti si slava vjerniku i pravedniku život. Otkupio si nas smrću i uskrснуćem svoga Sina. Udijeli našem pokojnom kardinalu radost vječnog blaženstva, uvedi ga u tvoje obitavalište istine i ljubavi kojoj je vjerno služio. Amen.

Zagreb, 10. 1. 1982.

dr Celestin Tomić, dekan